

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 29/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare, lag om avbytarservice för pälsdjursuppfödare, lag om försök med vikariehjälp för renskötare och lag om ändring av 114 § i lagen om pension för lantbruksföretagare

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 20 oktober 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare, lag om avbytarservice för pälsdjursuppfödare, lag om försök med vikariehjälp för renskötare och lag om ändring av 114 § i lagen om pension för lantbruksföretagare (RP 221/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att jord- och skogsbruksutskottet ska lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Riitta Kuusisto, social- och hälsovårdsministeriet

- lantbruksråd Esko Juvonen, jord- och skogsbruksministeriet
- ledande arbetsmarknadsjurist Henrika Nybondas-Kangas, Kommunala arbetsmarknadsverket
- biträdande direktör Tauno Jouhtimäki, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA)
- jurist Maire Lumiaho, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- intressebevakare Martti Heinonen, Finlands Pälsdjursuppfödares Förbund rf
- ombudsman Raimo Kivineva, Lantbruksavbytnarna rf
- social- och hälsovårdssekreterare Pia Ruotsala, Sametinget
- ombudsman Pertti Viik, Renbeteslagsföreningen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare. En husdjursföretagares rätt att få avbytarservice på grund av semester ökas med en dag så att semesterlängden är 26 dagar per kalenderår. I lagen föreslås

också en ny bestämmelse om att de kostnader som en lokal enhet har för läroavtalsutbildning som leder till avbytnaryrket på vissa villkor berättigar till ersättning av staten inom ramen för ett anslag som anvisas i statsbudgeten för detta än-

damål. Dessutom föreslår regeringen att bestämmelserna om betalning och justering av förskottet på ersättningen av staten ändras.

Regeringen föreslår dessutom en lag om avbytar-service för pälsdjursuppfödare. För pälsdjursuppfödare ordnas inom ramen för ett anslag i statsbudgeten avbytar-service för semesteravgiftsfritt och för extraledighet mot en avgift. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer kalenderårsvis maximiantalet semesterdagar och extraledighetstimmar.

Regeringen föreslår också en lag om försök med vikariehjälp för renskötare. Försöket börjar

den 1 januari 2010 och pågår tre år. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA) svarar för verkställigheten av det.

Lagen om pension för lantbruksföretagare föreslås bli ändrad genom att de uppgifter som hänförs till verkställigheten av avbytar-service för pälsdjursuppfödare och försöket med vikariehjälp för renskötare skrivs in i bestämmelsen om LPA:s uppgifter.

Propositionen hänförs till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I propositionen finns samlade tre lagförslag som påverkar lantbruksföretagarnas och indirekt också djurens välbefinnande: ett förslag till lag om ändring av lagen om avbytar-service för lantbruksföretagare, ett förslag till lag om avbytar-service för pälsdjursuppfödare och ett förslag till lag om försök med vikariehjälp för renskötare.

För lantbruksföretagarnas del finns det mångaåriga erfarenheter att stödja sig på. För dem som sju dagar i veckan är bundna av kreatursskötsel är avbytar-servicen i dag ofta den enda utvägen att kunna ta semester eller återfå sin arbetsförmåga efter sjukdom eller olycka. Enligt en utredning till utskottet utnyttjades under 2008 i snitt 24,8 av de 25 dagar som i dagsläget ingår i semesterrätten. Närapå 30 000 personer tog ut semester. Vikariehjälp, som i två tredjedelar av fallen utnyttjas vid kortvarig arbetsoförmåga, anlätades av ungefär 11 500 personer. Sammantaget ordnades avbytar-service för ca 1,3 miljoner dagar. Den sysselsättande effekten var 6 000—7 000 årsverken. Också den nu föreslagna förlängningen av semesterrätten med en dag kommer att ha en positiv effekt på sysselsättningen. Man räknar med ca 100 årsverken inom avbytar-servicen.

I lagen om avbytar-service föreslås också en ny bestämmelse om att de kostnader som en lokal enhet har för läroavtalsutbildning som leder

till avbytar-yrket och som godkänts av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA) ska berättiga till ersättning från staten inom ramen för ett anslag som anvisats för ändamålet i statsbudgeten. Utskottet anser bestämmelsen vara ytterst nödvändig med tanke på tillgången till yrkeskompetent arbetskraft inom branschen.

Systemet med avbytar-service för lantbruksföretagare kännetecknas av vissa särdrag. De lokala enheterna har jobb att erbjuda nya avbytare, men problemet är att arbetet är sådant att det ofta blir fråga om deltidсанställningar. Eftersom arbetet på gårdarna utförs på morgnar och kvällar och arbetsresorna kan ta många timmar i anspråk är det besvärligt att ta emot extra jobb. Det faktum att gårdsarealerna har ökat har inte påverkat arbetsdagens längd särskilt mycket, vilket beror på att gårdarna samtidigt mekaniserats. Dessutom utgår timkalkylen endast från de allra väsentligaste arbetsuppgifterna. Av de lantbruksavbytare som jobbade för lokala enheter i fjol var 48 procent deltidсанställda. Deltidsjobb och inkomsten av det upplevs inte som attraktivt. Därför söker sig bl.a. ungdomar till andra branscher. När dessutom erfarna avbytare byter till ett annat yrke blir hela systemet allt mer beroende av utländsk arbetskraft.

Det finns inskrivet i regeringsprogrammet att regeringen stegvis ska börja genomföra de förslag som arbetsgruppen för utveckling av avby-

tarservicen för lantbrukare lagt fram (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2006:40). Arbetsgruppen hade i uppdrag att bl.a. utreda om antalet avbyttardagar för husdjursföretagare kunde utökas, hur deltidsanställningarna bland avbyttarna kunde fås att minska och avbyttarnas yrkeskompetens höjas. Gruppen presenterade 22 förslag om bl.a. fler semesterdagar och bättre villkor för avbyttarna. Det är enligt utskottets mening angeläget att fler av förslagen, som i några fall inte ens får några ekonomiska konsekvenser, genomförs med det snaraste. Utskottet skyndar särskilt på åtgärder som stärker avbyttarnas ställning och ökar yrkets attraktionskraft.

Även pälsdjursuppfödarna är precis som andra husdjursuppfödare dagligen bundna till arbetet med djuren. Utskottet anser det ytterst viktigt att också denna yrkeskår blir delaktig av avbyttarservicen. I lagförslaget föreskrivs om semester som föreslås vara 14 dagar det första året. Därtill kommer en delvis avgiftsbelagd extra ledighet som kan beviljas i den mån reservationsanslagsbeloppet medger det. Extra ledighet kan tas ut för att förlänga semestern eller för att få en vikarie bl.a. vid sjukdoms- och olycksfall. Utskottet vill påpeka att båda formerna av avbyttarservice i fortsättningen är beroende av hur långt det fasta anslag som beviljas för ändamålet räcker till. Det är omöjligt att på förhand uppskatta hur utsatta för sjukdom eller olycksfall pälsdjursuppfödarna kommer att vara. Det är viktigt att anslå tillräckligt med pengar för servicen, understryker utskottet.

Mer än 20 000 finländare får sin försörjning direkt eller indirekt från pälsnäringen. Men behovet av arbetskraft inom pälsdjursuppfödningen fluktuerar efter säsong. Därför är det viktigt med avbyttarservicen som kan bidra till att utjämna utbudet av arbetstillfällen. Samtidigt vill utskottet lyfta fram det som också sägs i propositionsmotiven, nämligen att denna kvantitativa ökning av avbyttarbetet kan göra det möjligt att ändra anställningsförhållandet för en del av de deltidsanställda lantbruksavbyttarna till heltids-

anställning. Det är självfallet bra, menar utskottet, men å andra sidan är det viktigt att man är medveten om att risken för att djursjukdomar sprids därmed ökar. För att förhindra detta behövs det klara anvisningar.

Rennäringen skiljer sig från de ovan nämnda näringarna såtillvida att skötseln av renar inte nödvändigtvis är dagligen återkommande. Men i skötseln av renar finns det perioder då arbete finns i överflöd och arbetsdagarna blir långa såsom vid renskiljning, märkning på sommaren, reparation av inhägnader och renavallning. Renskötare kan insjukna plötsligt eller råka ut för en olycka under pågående arbete som inte kan senareläggas. Försöket med vikariehjälp för renskötare är i högsta grad nödvändigt, menar utskottet.

Försöket med vikariehjälp för renskötare föreslås bli brett upplagt och omfatta hela renskötselområdet. Försöket är treårigt för att det ska hinna generera tillräckliga uppgifter om en näring där förhållandena och verksamhetsformerna inte är homogena. Det bör observeras att renskötselmetoderna varierar inom renskötselområdet. Renägaren måste kunna vara säker på att vikarien besitter den yrkeskunskap som just hans eller hennes verksamhet kräver. Särskilt i sameområdet är det utmärkande för renhållningen att renarna får beta fritt och typiska arbetsinslag är att valla renar, att arbeta inom en renby eller något annat släktsamhälle och att växla betesområde. En fortsatt livskraftig samisk kultur kräver insatser för att stärka den samiska rennäringen, eftersom det sociala umgänget mellan samesamhällen och överföringen av språket och kulturen från en generation till följande hänger samman med renskötseln. Därför måste vikarierna i sameområdet kunna samiska.

Utlåtande

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sagts ovan.

JsUU 29/2009 rd — RP 221/2009 rd

Helsingfors den 20 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Pertti Hemmilä /saml
medl. Lasse Hautala /cent
Hannu Hoskonen /cent
Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd

Mats Nylund /sv
Pentti Oinonen /saf
Klaus Pentti /cent
Petri Pihlajaniemi /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Kari Rajamäki /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.